

The Nature Conservancy

V roku 1951 vznikla v USA súkromná inštitúcia The Nature Conservancy, zameraná na výskumné, výchovné a organizačné problémy v oblasti ochrany prírody. Deklarovala sa ako nezisková verejnoprospešná organizácia s členskou základňou a verejnou finančnou podporou. Už vyše štyridsať rokov využíva legislatívne možnosti, ktoré takémuto typu organizácií v USA umožňujú nadobúdať vo verejnom záujme ekologicky alebo esteticky hodnotné územia bez daňovej povinnosti a získavať finančné prostriedky od fyzických i právnických osôb.

V súčasnosti chráni temer 2,8 mil. ha území v USA a vyše 8 mil. ha v zahraničí, najmä v Oceánii, Indonézii a Latinskej Amerike. Organizáciu podporuje finančne, ale často aj formou dobrovoľnej neplatennej práce pri manažmente chránených území, viac ako 700 000 členov.

Ústredné orgány sídlia vo Washingtone, D. C., ale v každom z 50 štátov má The Nature Conservancy svoju expozitúru a zamestnáva vyše tisícky profesionálnych pracovníkov, vzdelaných predovšetkým v biológii, ekológii, lesníctve, ale aj v oblasti majetkového práva (nehnutelnosti). Počet stálych zamestnancov kolíše podľa aktuálnych finančných možností, príznačne ale je, že TNC vyvinula veľmi dobrý pufrovací systém v rozpočovaní, a tak môže preklenúť nepriaznivé obdobia.

Filozofia práce TNC sa v priebehu štyroch desaťročí zmenila. Kým v počiatkoch bolo prioritou nadobúdanie čo najväčšej rozlohy území, v ostatnom čase prevláda snaha nevlastniť, ale ovplyvňovať spôsob využitia územia. Najčastejším je tzv. easement - majiteľ získa daňovú úľavu za ochotu znášať ochranu prírody stanovené vecné bremeno. Môže ísť napríklad o zrieknutie sa intenzifikácie poľnohospodárskej výroby alebo holorubnej ťažby, záväzok nazastávať plochu, alebo nezmeniť doterajší spôsob jej využívania.

The Nature Conservancy rozvíja i aplikovaný ekosozologický výskum, zameraný väčšinou na aktuálne otázky manažmentu chránených území a podporných programov pre ohrozené druhy podľa konkrétnych podmienok každého štátu. (V Connecticute, kde som mal možnosť pobudnúť, to boli problémy agresívnych rastlinných druhov a kontaminácia prílivom ovplyvňovaných mokradí.)

Významnou aktivitou je kontinuálne dopĺňanie databázy vzácnych a o-

hrozených druhov i biotopov. Využívajú sa pritom literárne rešerše z najnovších vedeckých a odborných publikácií i vlastný terénny prieskum. Spoločne so štátnou ochranou prírody bol preto vybudovaný databázový systém State Natural Heritage Inventory Program.

The Nature Conservancy perfektne vyplňa jednu niku, ktorá je napríklad v našich podmienkach chronicky neobsadená. Chýba nám, bohužiaľ, nielen systematický výskum v oblasti teórie ochrany prírody a fungujúca aktuálna ekosozologická databáza, ale aj legislatíva, ktorá by vznik a pôsobenie podobnej organizácie u nás uľahčila.

Mikuláš J. Lisický

Ekologická integrita veľkých riek

V treťom tohoročnom júlovom týždni (12.-15. 7. 94) sa uskutočnila v La Crosse (Wisconsin, USA) medzinárodná konferencia o využití ekologického poznania v manažmente veľkých riek **Sustaining the Ecological Integrity of Large Floodplain Rivers**. Prevažná časť účastníkov bola z USA a Kanady, ale odzneli aj prednášky odborníkov z ostatných kontinentov (z Argentíny, Austrálie, Bangladéša, Brazílie, Číny, Francúzska, Holandska, Indie, Nového Zélandu, Rakúska, Ruska, Slovenska, Talianska a Veľkej Británie).

Časopriestorové súvislosti boli veľmi symbolické. Mesto La Crosse na rieke Mississippi má meno podľa tradičných indiánskych hier, ktoré sa tu v čase zmiernu konávali. V mnohých referátoch rezonovali aj dojmy z obrovskej povodne na Mississippi pred dvoma rokmi. Práve táto povodeň spochybnila dovtedy prevládajúci optimizmus čisto technickej protipovodňovej ochrany a posilnila hlasy dožadujúce sa renaturácie riek.

Referáty boli tematicky rozdelené do týchto blokov: základy ekologickej integrity; perspektívy odboru (obnova integrity, „nová potamológia“, bio-ekonomika); vplyvy vzdúvania; využívanie

inundačného územia sedimenty a kontaminácia; plavba; syntéza kauzálnych faktorov; globálne a kontinentálne faktory; inštitucionálne a organizačné aspekty; renaturácia riečnych systémov; projekty a techniky renaturácie habitatov.

V bloku o renaturácii prijali účastníci konferencie so záujmom autorovu informáciu o doterajších aktivitách a zámeroch renaturácie na Dunaji a Morave.

Exkurzie prezentovali metodiky zberu dát v ekosystéme veľkých riek (odbery vody, sedimentov, flóry a fauny), ukážky problémov rekreačného využívania i renaturačných zámerov.

Laickú verejnosť to možno prekvapí, ale všeobecným podtónom bolo zistenie, že poznatky o fungovaní veľkých riek a ich alúvií v miernom klimatickom pásme sú na nedostatočnej úrovni. Väčšina veľkých riek tu bola zregulovaná až kanalizovaná a ekologický výskum sa sústredil na ich prítoky. Oveľa viac poznatkov o veľkých riekach a ich fungovaní existuje z tropických oblastí.

Polemika vznikla okolo jednej z navrhovaných téz záverov, či totiž možno tvrdiť, že ak sa zabezpečia správne podmienky a hydrologický režim, prí-